

mak doğru olamaz. Böyle mütalâa edilecek olursa, tarihî devirlerde isim kullanışlarını bulamadığımız 1) geçmiş zaman, 2) şart, 3) emir-dilek çekimi dışında türkçenin bütün çekimli fiilleri isim asıllıdır ve dolayısıyla bunların yaptıkları cümleler isim cümlesi sayılmalıdır. Fiillerin bu karakterlerini yeni türkçeye kadar takip edebilmekteyiz. Hatta yukarıda sayılan esastan fiil asıllı olarak kabul edilen üç fiil çekim ekini de tam olarak ayıramamaktayız; zira bunların da eski devirlerde tek tük isim kullanışları meydana konabilmiştir.

Sayın Muharrem Ergin bu eseri ile bize türkçe üzerinde yapılan incelemelere aşinalığını ve fakat bütün bunları aynı zamanda formasyonunda eriterek bizler için çok kıymetli olan görüşlerini aksettirmesini bilmiştir. Gerçekten bir görüş olmalıdır, ki yukarıda sırası düştükçe dile getirilen görüş ayrılıkları ileri sürülebilir. Ancak bu derin bilginin dayanağı olan bibliyografya eserde yer almamıştır. Bunu âdeta unutmuş diyelim geliyor. Hareket noktalarını göstermekle okuyucularına çok hayırlı bir metod kılavuzluğu yapacağını inananlardanım. Fakat, muhakkak olan bir şey varsa, o da memleketinin kendisinden bu yolda daha da olgunlaşmış eserleri beklediğidir. Kendisine Türk dili araştırmaları yönünden pek çok şeyler borçluyuz.

Mecdut Mansuroğlu

MUHARREM ERGİN *Osmanlıca dersleri II. Eski yazı-Arapça unsurlar - Farsça unsurlar - Aruz - Metinler*, İstanbul 1958 (Edebiyat Fakültesi Yayınlarından), 1—176 s. ve 364—396 s.

Etraflı bir şekilde hazırlanmış olup yukarıda tanıtılan I. kısımdan sonra öğrenciler ve genel olarak Arap harfleri ile türkçe yazılışını öğrenmek isteyenler için pratik maksatla kaleme alınmış bir kitaptır.

Ağırlık noktası olan Arap harfleri ile türkçe metinler (1—176. ss.) aslında hiç bir zaman Arap harfleri ile çıkmamış olan yazılardan başlamak üzere XV. yüzyıl Anadolu türkçesine kadar uzanan pek güzel bir seçmedir. Eser bu kısmı ile Arap harfleri ile Anadolu türkçesinin değişik safhalarını tanıtan değerli bir antologya olmak niteliğini taşımaktadır. Bir az daha kabarık olması ve Doğu türkçesinden de örnekler bulundurması halinde türkçenin İslâm medeniyeti çevresinde gelişmesini ana çizgileri ile göstermek gayesine tam olarak ulaşmış sayılabilirdi. Bu ise, Edebiyat Fakültesi'nde Arap harfleri ile türkçe derslerini takipte ideal bir kılavuz olurdu, inancındayım. Arap yazısı ile türkçe metinlerden örnek mahiyetinne tıpkı basımlar vermek de Türklerce kullanılan Arap yazı çeşitlerini tanıtmak bakımından şüphesiz çok

faydalıdır. Ancak gayeye tam erebilmek için daha sonraki yüzyıllardan da yazı çeşitlerini vermesi gerekirdi. Burada kaydedilecek önemlice bir husus son devirlerin klâsikleşmiş Arap harfleri ile yazılışında birleşik yazılışa hemen hiç yer verilmeyişidir. Hatta berkitme niteliğindeki önekler ayrı yazılırdı.

Yazarın bahis konusu İslâm medeniyeti çevresi dilinin değişik safhaları için de kullandığı terimler de dikkate değer; Batılı araştırmacılar ve özellikle J. Deny gibi o da Fars ve Arap unsurlarından geniş ölçüde sıyrılmış temiz türkçe ile yazılan metinlere "Türkiye türkçesi" adını vermektedir. Hatta bir de "Türkiye türkçesine geçiş" safhası kabul etmiştir, ki bunun da uyarıcı bir tarafı vardır. Nihayet Fars ve Arap unsurları ile fazla karışmış olan "Osmanlıca" devresi gelmektedir. Ancak garip görülebilecek şurası vardır: XV. yüzyıla doğru yükseldikçe "Osmanlıca" adı altında yine temiz bir türkçe karşımıza çıkmaktadır. Üstelik bu tabirle aynı gelişme ile aynı karışık dil karakterini gösteren aynı medeniyet çevresi mahsulü Doğu türkçesi dışarıda tutulmaktadır. Batılılar bunun içinden bizden daha iyi çıkmışlardır: "Osmanlıca" ile tarih ile paralel olarak "Anadolu türkçesi" ni kasetmektedirler. Biz buna, istersek, daha doğru olduğunu sandığım "Anadolu türkçesi" diyelim. İslâm medeniyeti çevresinde farsça ve arapça unsurlarla yüklü türkçeye ise, "Karışık dilli türkçe" demektedirler. Öyle sanıyorum, ki bu son adlandırmalar Türkiye'de son zamanlarda kullanılanlardan daha çok bilim gerçeklerine uymaktadır.

Kitabın ikinci bölümü (366—384. ss.) eski yazı, alfabe, harfler ve birleşmeleri üzerinde tamamlayıcı bilgiler, işaretler, vokallerin yazılışı, türkçe kelimelerin, imlâsı kısımlarını bulundurmaktadır. Üçüncü bölüm (384—394. ss.) arapça unsurlara, Dördüncü bölüm (395. s.) farsça unsurlara Beşinci bölüm (395—396. ss.) aruza ayrılmıştır. Önsözde de söylendiği üzere bu kısım oldukça kısadır ve şimdiye kadar edinilen tecrübelerle göre Arap harfleri ile türkçeyi öğrenmek için bu kadar bilgi el vermemektedir. Edebiyat Fakültesinin farsça ve arapça bilgisi de Türk dili ve edebiyatı öğrencilerine yetişmemektedir. Bu bakımdan değerli yazarından ikinci baskıda bu bahisleri Batı'daki usuller çerçevesinde daha etraflı olarak kaleme almasını dilemek gerekiyor. Unutmamalıdır, ki Türkiye'de Arap yazısının kaldırılması ve Edebiyat Fakültesinde Arap yazısı ile türkçe dersleri kondurduğundan beri öğrencilerin eline bir kitap vermek kudretini Muharrem Ergin göstermiştir. Bu yönden de kadir bilirlilik gereği olarak kendisine Fakültece müteşekkik olmalıyız.

Mecdut Mansuroğlu